

Белоконь Аліса Вікторівна,
магістр спеціальності «Менеджмент ЗЕД»
Науковий керівник: к.е.н., доц. Назарова Л. В.
Миколаївській національній університет
імені В. О. Сухомлинського

АНАЛІЗ ЕКСПОРТУ ТА ІМПОРТУ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

При здійсненні експортно-імпортних операцій підприємства машинобудівного сектору зіштовхуються з рядом проблем, що викликають додаткові витрати як з боку виробників, так і з боку споживачів. Якщо внутрішні виробники функціонують в більш жорстких умовах до забезпечення безпеки продукції, то вони матимуть більш високі витрати на виробництво і збут порівняно з виробниками-імпортерами, які виграють за більш низькими цінами внаслідок відсутності строгих форм контролю якості та безпеки продукції. Споживачі можуть бути готові сплачувати за додаткові характеристики безпеки, але відсутність платоспроможного попиту може призвести до втрати підприємством-виробником ринкових позицій, що в значній мірі знижує рівень його безпеки. Від конкурентоспроможності машинобудівних підприємств в основному залежить місце країни у міжнародному розподілі праці та глобальному конкурентному середовищі.

Діяльність машинобудівного комплексу України оцінювали у своїх працях такі вітчизняні науковці, як Ю.Іванов, П.Перерва, В.Дікань, А.Яковлєв, О.Кузьмін, І.Швець, О.Маслак, С.Ілляшенко, О.Іванова, П.Орлов, Л.Ліпич, В.Момот, М.Кизим та ін. Проте недостатньо розкрито стан машинобудування за умов економічної кризи та перспективи розвитку його конкурентних переваг.

Незважаючи на велику кількість робіт, як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, присвячених проблематиці конкурентоспроможності підприємств

машинобудування, вони присвячені більше теоретичним проблемам забезпечення конкурентоспроможності. Питання, наскільки конкурентоспроможні українські підприємства на внутрішніх та зовнішніх ринках є відносно малодослідженим.

Ринок є головним тестувальником конкурентоспроможності підприємства. Виходячи з цього нами поставлена задача оцінити конкурентоспроможність українських машинобудівних підприємств, виходячи з ринкових позицій: динаміки та структури експорту, динаміки обсягів реалізації продукції на внутрішньому ринку та співвідношення її обсягу з імпортом.

Розглядаючи машинобудівне підприємство як одну з центральних ланок господарської системи держави, важливим є включення до розгляду економічної безпеки ЗЕД характеристик економічної безпеки як країни-експортера, так і країни-імпортера, які повинні постійно узгоджувати свої економічні інтереси. Загострення протиріч на державному рівні викликає ряд загроз, передусім фінансово-економічного характеру, що проявляється у регулювання витрат виробників на забезпечення безпеки продукції та підприємства в цілому. Таке регулювання призводить до зсуву кривої пропозиції на ринку у напрямку зростання ціни та зменшення обсягів пропозиції. Враховуючи, що споживачів готові сплачувати додаткові витрати, пов'язані з підтримкою економічної безпеки підприємства, лише за умови відповідної інформованості (споживач володіє повною інформацією про рівні безпеки ЗЕД, а витрати на її підтримку відповідають уявленням про ситуацію задоволення потреби при даній ціновій характеристиці продукту), то в умовах асиметрії інформації попит на продукцію знижується. Результатом буде втрата підприємством-імпортером позицій на ринку та заміна продукції більш дешевими експортними товарами [2].

Для більш повного аналізу наявних конкурентних переваг и проблем машинобудівної галузі слід розглянути динаміку експорту-імпорту (табл.1).

Таблиця 1.

Динаміка індексів експорту-імпорту українського машинобудування

Показники	Роки						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Показники експорту машинобудівної продукції %							
Частка експорту машинобудування у загальному обсязі експорту товарів(%)	14,5	17,2	15,6	17,3	18,1	16,2	16,7
У тому числі:							
механічне обладнання; машини та механізми; електрообладнання та їх частини,%	8,7	10,1	9,3	12,6	11,8	9,9	9,7
транспортні засоби та шляхове обладнання %	5,40	6,70	5,8	4,00	5,20	5,9	6,6
прилади та апарати оптичні та медико-хірургічні %	0,40	0,40	0,60	0,70	0,50	0,40	0,40
Показники імпорту машинобудівної продукції %							
Частка імпорту машинобудування у загальному обсязі імпорту товарів (%)	30,4	32,6	28,2	20,1	25,8	29,2	31,7
У тому числі:							
механічне обладнання; машини та механізми; електрообладнання та їх частини,%	17,50	17,40	17,10	13,80	16,48	16,50	16,50
транспортні засоби та шляхове обладнання %	11,40	13,50	9,50	4,80	8,12	11,20	13,50
прилади та апарати оптичні та медико-хірургічні %	1,50	1,70	1,60	1,50	1,20	1,50	1,70

Джерело: складено на основі [1]

Дані табл.1 показують певну перевагу імпортової складової (приблизно в півтора рази), що певним чином характеризує від'ємне торгове сальдо відносно продукції машинобудування, а також недостатній рівень його конкурентних переваг на зовнішньому ринку. Частка в загальному обсязі експорту машинотехнічної продукції протягом 2006-2012 рр. складає приблизно 17% і зазнає лише незначних коливань (табл.1). Серед номенклатури експорту переважають: механічне обладнання, машини та механізми, транспортні засоби, прилади тощо.

Традиційними ринками збуту продукції українських машинобудівних підприємств залишаються Російська Федерація, Казахстан та деякі інші країни СНД. Продукція машинобудування України характеризується високим ступенем диференціації продукції. Про це свідчить обсяг внутрішньогалузевої торгівлі вертикально диференційованими товарами, який становить 76,2% .

Що стосується імпорту машинотехнічної продукції, то протягом останніх років її частка мала стійку тенденцію зростання та в 2006 р. досягла рівня 30,4%. В останні роки (2007-2012 рр.) ця частка дещо зменшилася.

За даними Мінпромполітики, за рік в Україні виробляється продукції енергетичного машинобудування на 1,8 млрд. дол. США, нафтогазового – на 900 млн.дол.США, з яких близько 85% експортується. Основними напрямками експорту є Росія, Казахстан, Туркменія, Узбекистан, Азербайджан і ОАЕ [2].

У проведений роботі аналіз конкурентоспроможності українських машинобудівних підприємств дозволяє зробити висновок про концентрацію зусиль більшості підприємств машинобудівного комплексу на забезпечення цінової конкурентоспроможності (конкурентоспроможності в сфері «слабої конкуренції»). Проте висока частка збиткових підприємств вказує на те, що більше 36% таких підприємств є не конкурентоспроможними і в ціновій сфері, так як не можуть забезпечити беззбитковість функціонування при існуючому ринковому рівні цін. Незважаючи на те, що українська продукція машинобудування експортується до 77 країн світу.

Література

1. Барташевська Ю.М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи/Ю.М.Барташевська// Європейський вектор економічного розвитку. – 2012.- №1 (8).- С.19-25.
2. Загорянська О. Л. Проблеми становлення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств в сучасних умовах розвитку // Ефективна економіка. Електронне наукове фахове видання – 2011.